

Bringing the Convention closer to home
La Convention à votre porte

Terör¹

1. Terör ve AİHM'e ilişkin temel kavramlar	1
2. Terörün önlenmesi	2
3. Terör saldırılarını durdurma amaçlı müdahaleler	3
4. Terör şüphelilerinin tutuklanması ve duruşma öncesi gözaltında tutulması	4
5. Terör şüphelilerine yönelik cezai kovuşturmalar	5
6. Cezaevindeki terör şüphelileri ile hükümlülerinin muamelesi	6
7. Terör şüphelileri ile hükümlülerinin sınır dışı edilmesi veya iadesi	6
8. Terör şüphelilerinin "olağandışı teslimi"	7
9. Terör ve AİHM'e ilişkin son notlar	7

1. Terör ve AİHM'e ilişkin temel kavramlar

Terör birçok ülkeyi etkileyen bir musibettir. Birçok masum insanın hayatına mal olmuştur ve yaşam hakkı başta olmak üzere, sözleşme ile bağlanmış tüm devletlerin korumakla yükümlü olduğu temel demokratik değerlere ve insan haklarına aykırıdır². Hükümetler, polis, gizli polis ve mahkemeler terörle mücadelenin ön safında yer almışlardır ancak bunu yaparken insan haklarına dair kendi yükümlülüklerine saygılı olduklarından nasıl emin olabilirler? Bilgi elde etmek için şüphelilere işkence yapılması doğru olur mu? Peki ya telefon görüşmelerinin ve e-postaların gözetlenmesi? Bir hükümet seçimleri iptal edebilir, gazeteleri kapatabilir veya gizli duruşmalar düzenleyebilir mi?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin imzacı ülkelerde idamesine yönelik çalışmalarında cevaplamak zorunda oldukları bu tür sorular. Gerçekten de, mahkemenin daha 1960'taki ilk hükmü³, İrlanda'da özel anti-terör yasaları kapsamında gözaltında tutulan bir adamla ilgiliydi. Göreceğiniz üzere, mahkemenin hükümleri devletlerin terörle mücadeledeki eylemlerini insan haklarına saygılı olma yükümlülükleri ile dengelemesi gerektiğini göstermektedir.

Sözleşmenin acil olduğu değerlendirilen durumları idarelerinde devletlere bazı açık kapılar bıraktığını belirterek başlayayım. Bu, devletlerin belirli yükümlülüklerden sapmasına imkan veren 15. maddede görülebilir. Bu, "savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde" yapılabilir.

¹ © Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2016

Bu metnin içeriği Mahkeme'yi bağlamamaktadır

² Bakanlar Komitesi tarafından 11 Temmuz 2002'de benimsenen [Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin insan hakları ve terörle mücadele hakkındaki ilkelerinin](#) 1. maddesi

³ *Lawless v. İrlanda*, 332/57, 14 Kasım 1960

Önlemler yalnızca durumun kesin olarak gerektirdiği kapsamda olabilir ve devletin uluslararası hukuk kapsamındaki diğer yükümlülükleri ile uyumlu olmalıdır.

Ancak ve daha önce belirtilen sorulardan birine cevaben, 3. madde ile garanti altına alındığı üzere işkenceye veya diğer kötü muamele biçimlerine maruz bırakılmayacak olması dahil, hükümsüz kılınamayacak belirli haklar vardır. Bu, sözleşmenin mutlak saydığı haklardan biridir ve hiçbir koşulda hiçbir sapma mümkün değildir⁴.

15. maddeye başvurmaksızın bile, devletler mutlak sayılmayan birçok sözleşme hakkını belirli gerekçelerle kısıtlayabilirler. Buna yakın bir terör saldırısı tehdidi gibi olağanüstü haller dahildir ancak bununla sınırlı değildir. Devletler, bireylerin haklarını ulusal güvenlik çıkarları ile dengelerken, mahkemenin geniş bir takdir alanı olarak adlandırdığı bir hakkı kullanmaktadır⁵.

Bu sunumda da gösterileceği gibi, terörle mücadele devletlere yetki alanlarındakilerin haklarına müdahalede açık çek vermez. Hükümetlerin, terörle mücadelede aldıkları önlemlerin sözleşme metninde belirtilen veya mahkeme tarafından hükümlerinde yorumlanan gerekçelerden bir veya daha fazlasına dayandığını her zaman göstermesi gerekecektir.

Şimdi terörle bağlantılı meselelere ilişkin bazı temel vakalara göz atalım.

2. Terörün önlenmesi

Terörü önlemek için, devletler örneğin özel yaşama saygı hakkı, ifade veya toplanma özgürlüğü veya serbest seçim hakkına müdahale eden önlemler alabilir.

Sözleşmenin 8. maddesi, herkesin kendi özel yaşamına saygı gösterilmesi hakkında sahip olduğunu söyler. Ancak, terörle mücadele, terör saldırılarını engellemeye yardımcı olabilecek bilgilerin toplanması veya terör şüphelilerinin yakalanması ve yargılanması amacıyla özel gözetleme yöntemlerinin kullanımına izin verir.

Daha 1970'lerde mahkeme, demokratik toplumlarda ulusal güvenlik adına ve/veya düzensizliğin ya da suçun engellenmesi için istisnai hallerde posta, e-posta ve telekomünikasyon üzerinde gizli gözetleme yetkileri veren yasal düzenlemelerin gerekli olduğunu kabul etmiştir⁶. Daha yakın tarihli olarak mahkeme, terör şüphelilerinin küresel konumlandırma sistemi (GPS) kullanılarak gözetlenmesinin 8. maddede garanti altına alınan gizlilik haklarını ihlal etmediğine hükmetmiştir⁷. Bu davada mahkeme, söz konusu yöntemlerin keyfi kullanımının önüne geçecek uygun tedbirlerin alındığına kanaat getirmiştir.

Öte yandan, özel terörle mücadele yasaları kapsamında polise verilen, insanları makul bir şüphe olmaksızın durdurma ve arama yetkilerinin, başvuruçunun özel yaşama ilişkin haklarını ihlal ettiği hükmüne varılmıştır⁸. Bu davada, polise verilen çok geniş takdir yetkisine, suistimalin önüne geçecek uygun yasal tedbirler eşlik etmemektedir.

Şimdi de 10. maddenin koruması altındaki ifade özgürlüğüne, terörün önlenmesi bağlamında bakalım. Mahkeme, gazetecilerin silahlı bir terör grubunun üyelerinin, şiddeti kışkırtma olarak

⁴ *Öcalan v. Türkiye* [GC], [46221/99](#), § 179, AİHM 2005-IV ve *A. ve Diğerleri v. Birleşik Krallık* [GC], [3455/05](#), § 126, AİHM 2009

⁵ *Leander v. İsveç*, [9248/81](#), § 59, 26 Mart 1987

⁶ *Klass ve Diğerleri v. Almanya*, [5029/71](#), 6 Eylül 1978, Seri A, No. 28, § 48

⁷ *Uzun v. Almanya*, [35623/05](#), § 80, AİHM 2010 (özetler)

⁸ *Gillan ve Quinton v. Birleşik Krallık*, [4158/05](#), § 87, AİHM 2010 (özetler)

görülen açıklamalarını yayınladığı için mahkum edilmesinin, gazetecilerin bu hüküm kapsamındaki haklarını ihlal etmediğine hükmetmiştir⁹. Benzer şekilde, Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik 2001 tarihli saldırı hakkında bir karikatür ile provokatif bir resim altı yazısının yazarına terörü tasvip etme gerekçesiyle hafif bir ceza verilmesinin, yazarın 10. maddedeki haklarını ihlal etmediğine hükmetmiştir. Bu davada mahkeme, yayının saldırıdan sadece iki gün sonraki zamanlaması nedeniyle, yazarın bunun nasıl bir etkisi olacağına farkında olması gerektiğini kabul etmiştir¹⁰.

Başka bir davada bir gazetenin yayının özel terörle mücadele yasaları kapsamında kısa bir süre için bile olsa askıya alınması 10. maddenin ihlali olarak değerlendirilmiştir¹¹. Mahkemenin görüşüne göre, yerel mahkemeler bir tür sansür uygulayarak, basının kritik önemdeki "gözlemcilik" rolüne haksız sınırlamalar getirmiştir.

Ayrılkıçı propaganda yaymaktan mahkum olan haftalık bir gazetenin çoğunluk hissedarınca açılan bir davada ise, 10. maddenin ihlaline hükmedilmemiştir. Sahibi olduğu haftalık yayın, otoriteleri Türkiye'nin güneydoğusunda halkı zalimane eylemlerle bastırmakla suçlayan sert üslupla yazılmış okur mektupları yayınlamıştı. Metinlerin yayımlandığı genel terör ortamı ve bu metinlerin şiddeti ve nefreti körükleyebileceği gerçeği dikkate alındığında, mahkeme yerel otoritelerin başvuruçunun ifade özgürlüğüne müdahale etmek için yeterli ve yerinde sebepler sunduğunu kabul etti¹².

Öyleyse, terörün engellenmesi ile siyasal partilerin ve diğer örgütlenmelerin haklarını da içeren, 11. madde koruması altındaki toplanma özgürlüğünde durum ne? Bir hükümet, doğrudan siyasi hedefleri ülke anayasasının demokratik ilkelerine ters olan siyasi partileri kapattığında bu hükmü ihlal etmiş sayılmaz¹³. Bu davada yerel mahkemeler, söz konusu siyasi partilerin bir terör örgütüne katkıda bulunduğunu ve üyelerinin hareketleri ve konuşmalarıyla, hedeflerine ulaşma konusunda zor kullanmayı ihtimal dışı bırakmadıklarını gösterdiğini ortaya koymuştu.

Başka bir davada mahkeme, yasadışı parti faaliyetleri sürdüren ve bir terör örgütüyle bağları sebebiyle kapatılan seçim gruplarının seçimlerde yer almaktan men edildiği durumda, serbest seçim hakkının ihlal edilmediğine hükmetti¹⁴. Grupların tasfiyesi, demokrasinin korunması amacıyla orantılı olmuş ve otoriteler namına keyfilik olmaması da düşünüldüğünde, kamuoyunun görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı çiğnenmemiştir.

3. Terör saldırılarını durdurma amaçlı müdahaleler

Terör saldırılarını durdurmak için devletlerin öldürücü güç kullanması gerekebilir.

Ancak daha önce sözü edildiği gibi, devletler 2. maddede garanti edilen şekliyle, herkesin yaşamını korumakla yükümlüdür ve buna terör şüphelileri de dahildir. Meşru müdafaa amacıyla öldürücü güç kullanımı, bu hükümce haklı kılınıyorsa "mutlak gereklilik" olabilir. Örneğin, 1988'de Britanya askerlerince bir bomba hazırladıklarından şüphelenilen üç İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu üyesinin öldürülmesi, operasyon öldürücü güce başvurulmadan gerçekleştirilebileceği için 2. maddenin ihlali olarak değerlendirilmiştir¹⁵.

⁹ *Falakaoğlu ve Saygılı v. Türkiye*, [22147/02](#) ve 24972/03, §§ 29-37, 23 Ocak 2007

¹⁰ *Leroy v. Fransa*, [36109/03](#), §§ 36-48, 2 Ekim 2008

¹¹ *Ürper ve Diğerleri v. Türkiye*, [14526/07](#) ve diğerleri, §§ 44-45, 20 Ekim 2009

¹² *Sürek v. Türkiye* (no. 1) [GC], [26682/95](#), §§ 59-65, AİHM 1999-IV

¹³ *Herri Batasuna ve Batasuna v. İspanya*, [25803/04](#) ve 25817/04, §§ 94-95, AİHM 2009

¹⁴ *Etxeberria ve Diğerleri v. İspanya*, [35579/03](#) vd., §§ 51-56, 30 Haziran 2009

Herritarren Zerrenda v. İspanya, [43518/04](#), § 43, 30 Haziran 2009

Öte yandan, Moskova'da bir tiyatrodan rehin alma eylemi gerçekleştirenleri etkisiz hale getirmek için kullanılan gaz sebebiyle rehinelere ölüm, 2. maddenin ihlali olarak değerlendirilmemiştir¹⁶. Gaz tehlikeli ve potansiyel olarak ölümcül olmasına rağmen, öldürmek maksadı yoktur. Gaz teröristler üzerinde istenilen etkiyi yaratmış ve birçoğunu bilinçsiz hale getirmiş, rehinelere geri kalanının kurtarılmasını sağlamış ve bir patlama yaşanması ihtimalini azaltmıştır. Ancak bu davada mahkeme, ayrı olarak, 900 kadar rehineyi kurtarma amaçlı operasyon yeterli hazırlık yapılmadan gerçekleştirildiği için, Rusya'nın 2. madde kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmediğine hükmetmiştir.

4. Terör şüphelilerinin tutuklanması ve duruşma öncesi gözaltında tutulması

Terör şüphelilerinin tutuklanması ve duruşma öncesinde gözaltında tutulması, 5. madde tarafından korunan özgürlük ve güvenlik haklarına uygun olmalıdır.

Öncelikle, bir kişi bu gerekçeyle tutuklanacaksa, terörden şüphelenilmesi için makul gerekçeler olmalıdır¹⁷. Ancak sık sık, polisin bir terör şüphelisini güvenilir ancak bilgi kaynağını tehlikeye atmaksızın şüpheliye açıklamayacak veya mahkemeye sunulamayacak bilgilere dayanarak tutuklanması gereken durumlar yaşanabilir. Mahkeme bu nedenle, sözleşmenin 5. maddesi § 1'in, sözleşme kapsamında insan yaşamını korumaya dönük yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla terörle mücadelede etkili önlemler alınırken otoritelere orantısız bir yük bindirecek şekilde yorumlanamayacağına hükmetmiştir¹⁸.

Ancak, Birleşik Krallık'a karşı açılan davada, mahkeme ulusal güvenlik gerekçesiyle yabancı terör şüphelilerinin, söz konusu kişiler alan ülkede kötü muamele riski altında olduğundan sınır dışı edilemediği durumlarda sonsuz gözaltı süresinin, 5. maddeye aykırı olduğuna hükmetmiştir¹⁹. Bu tür gözaltında tutmaya izin vermek için, Britanya 15. madde kapsamında daha önce sözünü ettiğimiz istisna iddiasında bulunmuş, ancak önlemin Britanyalılar ve yabancılar arasında haksız ayrımcılık teşkil ettiğine hükmedilmiştir.

Genel itibarıyla, bir terör şüphelisinin gözaltı süresinin uzunluğu, makul bir süreyi geçmemelidir. Buna göre, bir Bask terör örgütüne üye olmakla suçlanan tutukluların duruşma öncesi dört buçuk ila neredeyse altı yıl süren tutuklulukları, 5. madde § 3'e aykırı bulunmuştur²⁰.

5. madde § 4, terör şüphelilerinin söz konusu tutukluluğun hukukiliğini hızla incelemesi hakkını garanti eder. Böylesi bir incelemenin yokluğu, El Kaide ile bağlantısı olduğundan şüphelenilen ve Belçika'dan sınır dışı edilmeyi beklerken kapalı bir geçiş merkezinde tutulmuş bir Iraklı vakasında, bu hükmün ihlal edildiğine hükmedilmesine yol açmıştır²¹.

¹⁵ *McCann ve Diğerleri v. Birleşik Krallık* [GC], [18984/91](#), 27 Eylül 1995, § 213, Seri A no. 324

¹⁶ *Finogenov ve Diğerleri v. Rusya*, [18299/03](#) ve 27311/03, ECHR 2011 (özetler)

¹⁷ *Fox, Campbell ve Hartley v. Birleşik Krallık*, [12244/86](#), 12245/86 ve 12383/86, 30 Ağustos 1990, Seri A no. 182, § 35

¹⁸ *O'Hara v. Birleşik Krallık*, [37555/97](#), § 35, AİHM 2001-X, *Sher ve Diğerleri v. Birleşik Krallık*, [5201/11](#), 20 Ekim 2015 (nihai değil)

¹⁹ *A. ve Diğerleri v. Birleşik Krallık* [GC], [3455/05](#), § 190, AİHM 2009

²⁰ *Berasategi v. Fransa*, [29095/09](#), 26 Ocak 2012; *Esparza Luri v. Fransa*, [29119/09](#), 26 Ocak 2012; *Guimon Esparza v. Fransa*, [29116/09](#), 26 Ocak 2012; *Sagarzazu v. Fransa*, [29109/09](#), 26 Ocak 2012 ve *Soria Valderrama v. Fransa*, [29101/09](#), 26 Ocak 2012

²¹ *M.S. v. Belçika*, [50012/08](#), § 166, 31 Ocak 2012

Devletler ayrıca, incelemenin prosedürel garantilerine de saygı göstermelidir. Terör şüphelisi yabancıların tutukluluğunun hukukiliğine ilişkin materyalin ulusal güvenlik gerekçesi ile alıkonulmasında 5. madde § 4'ün ihlali bulunmamıştır²². Bu davada, başvurulardan beşi aleyhine gizli olmayan materyal, başvuruçuların tutukluluğunun hukukiliğini etkili biçimde değerlendirmeyi sağlamaya yetecek şekilde ayrıntılı olarak sunulduğundan, incelemeye ilişkin prosedürel gereklilikler tatmin edicidir.

5. Terör şüphelilerine yönelik cezai kovuşturmalar

Suç isnat edilen herkes gibi terör şüphelileri de 6. maddenin koruduğu adil yargılanma hakkına sahiptir.

Öncelikle, güvenlik veya kamu düzenine yönelik kaygılar sanığın sessiz kalma ve suçu kabul etmeme hakkının ihlal edilmesini haklı kılamaz²³.

Mahkeme, polisin bir terör örgütüne yardım ve yataklık etme şüphesi ile gözaltına aldığı ve gözaltı sırasında avukat hakkından yararlandırılmayan bir küçükten elde ettiği ifadenin, kendisine karşı kanıt olarak kullanılamayacağına hükmetti²⁴.

Başka bir davada, bir tutuklunun neredeyse yedi gün avukata erişmesini engellemek, toplantılarının sayısı ile süresini sınırlamak ve özel yapılmasını engellemek de sözleşmenin 6. maddesi § 3 (c)'nin ihlali olarak değerlendirildi²⁵.

Dahası, işkence altında veya başka bir kötü muamele ile elde edilmiş ifadelerin ceza kovuşturmalarında kullanılması, 6. maddeye aykırı olarak, otomatik olarak tüm bir kovuşturma sürecini adil gerçekleşmemiş kılar²⁶. Bu, yalnızca 3. maddeye aykırı muamelenin kurbanının gerçek müdafisi olduğu durumlar için değil, üçüncü tarafların dahil olduğu durumlar için de geçerlidir.

Örneğin mahkeme, bir başvuruçunun Birleşik Krallık'tan, gıyabında çeşitli terör suçlamalarından mahkum edildiği Ürdün'e sınır dışı edilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal edeceğine karar vermiştir. Bunun sebebi, başka kişilere işkence edilerek elde edilmiş kanıtların Ürdün'deki duruşmada kendisine karşı kullanılacağına dair gerçek bir risk olmasıydı²⁷.

Bir başka örnek, Belçika'da terör faaliyetlerinde yer aldığı için tutuklanıp yargılanan bir Faslı'ya ilişkindir. Mahkeme, üçüncü bir ülkedeki bir tanıktan elde edilen suçlayıcı ifadenin Belçika mahkemeleri tarafından, önce tanığın, başvuruçular tarafından iddia edildiği gibi 3. maddeye aykırı muameleyle uğrayıp uğramadığı belirlenmeksizin, kanıt olarak kabul edilmemesi gerektiğine hükmetmiştir²⁸.

6. Cezaevindeki terör şüphelileri ile hükümlülerinin muamelesi

Duruşma öncesi tutukluluk hali devam eden terör şüphelilerine, 3. maddeye ve daha önce bahsedildiği üzere, işkenceye ve insanlık dışı ve küçültücü muameleyle yönelik kesin yasağına aykırı

²² *A. ve Diğerleri v. Birleşik Krallık* [GC], [3455/05](#), § 220-222, AİHM 2009

²³ *Heaney ve McGuinness v. İrlanda*, 34720/97, § 58, AİHM 2000-XII

²⁴ *Salduz v. Türkiye*[GC], [36391/02](#), §§ 62-63, AİHM 2008

²⁵ *Öcalan v. Türkiye* [GC], [46221/99](#), §§ 148, AİHM 2005-IV

²⁶ *Gäfgen v. Almanya* [GC], [22978/05](#), § 187, 1 Haziran 2010

²⁷ *Othman (Abu Qatada) v. Birleşik Krallık*, [8139/09](#), §§ 285 ve 287, AİHM 2012

²⁸ *El Haski v. Belçika*, [649/08](#), § 99, 25 Eylül 2012

olmayan şekilde muamele edilmelidir. Örtme, uykusuz, aç ve susuz bırakma veya gürültüye maruz bırakma gibi belirli sorgulama tekniklerinin, kurbanlarda yol açtıkları yoğun fiziksel ve mental acı nedeniyle, 3. maddeye aykırı olduklarına hükmedilmiştir²⁹.

Hüküm giymiş teröristler, cezaevindeyken 3. maddeye aykırı muameleye karşı aynı korumadan faydalanırlar. Örneğin, bir terör hükümlüsünün iki yıl boyunca her cezaevi ziyareti sonrasında maruz kaldığı en mahrem yerleri dahil tam vücut araması, küçültücü muamele olarak değerlendirilmiştir³⁰.

Ancak ömür boyu hapis cezası alan ve sekiz yıl hücre hapsinde tutulan tehlikeli bir uluslararası teröristin davasında, 3. maddenin ihlal edilmediğine hükmedilmiştir³¹. Bu davada mahkeme, başvuruçunun genel hapis koşullarını, tam tecrit altında olmadığı gerçeğini ve aynı zamanda da karakterini ve arz ettiği tehlikeyi dikkate aldığından, genel hapis koşullarının insanlık dışı veya küçültücü muameleye denk düşmediğine karar vermiştir.

Başka bir tutuklu teröristin davasında ise mahkeme, iletişim imkanlarının yetersizliğini, ziyaretçilerinin cezaevine ulaşması önündeki ciddi zorluklarla birlikte ele alarak insanlık dışı muamele olarak değerlendirmiştir³². Ancak, diğer mahpuslarla aktivitelerde ve aile ziyaretlerindeki artış, sonrasındaki hapis sürecinin 3. madde ile uyumlu olduğu hükmüne neden olmuştur.

7. Terör şüphelileri ile hükümlülerinin sınır dışı edilmesi veya iadesi

Terör şüphelisi veya hükümlüsünün başka bir devlette kötü muameleye maruz kalacağına dair gerçek bir risk olduğu durumlarda, daha önce işlediği suçlar ne olursa olsun o ülkeye iade yasağı mutlak³³.

Örneğin mahkeme, bir teröristin gıyabında mahkum edildiği Tunus'a sınır dışı edilmesi kararını uygulamanın, İtalyan hükümetine başvuruçunun sözleşme kapsamında yasaklanmış muameleyi görmeyeceğine dair yeterli diplomatik güvence sağlanmadığından 3. madde haklarının ihlali anlamına geleceğine hükmetmiştir³⁴.

Mahkeme, ilgili hükümete başvuruçunun şikayetlerinin yerindeliğini değerlendirme fırsatı bulana dek bunu yapmaktan kaçınması için Mahkeme Kurallarının 39. kuralına ilişkin bir bildirimde bulunmuş olmasına rağmen, muhatap devletlerin terör şüphelilerini iade veya sınır dışı ettiği davalarla da karşı karşıya kalmıştır. Örneğin mahkeme, Tunuslu bir başvuruçunun, bu mahkeme tarafından 39. kural kapsamında yapılan bir bildirimde rağmen Belçika'dan, sözleşme kapsamında indirgenebilir sayılmayacak terör suçlamalarıyla ömür boyu hapis cezası ile yüz yüze kaldığı Birleşik Devletler'e iade edildiği bir vakada, 3. madde ile 34. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir³⁵.

8. Terör şüphelilerinin “olağandışı teslimi”

Geçtiğimiz yıllarda, belirli devletler terör şüphelilerinin “olağandışı teslimi” olarak adlandırılan bir uygulama içinde olmuştur. “Yargısız transfer” olarak da bilinen bu işlem, bir şahsın, olağan hukuk sistemi dışında hapsedilme ve sorgulanma amacıyla, bir yetki alanından veya devletten diğerine

²⁹ *İrlanda v. Birleşik Krallık*, [5310/71](#), 18 Ocak 1978 tarihli hüküm, Seri A no. 25, § 168

³⁰ *Frérot v. Fransa*, [70204/01](#), §§ 47-48, 12 Haziran 2007

³¹ *Ramirez Sanchez v. Fransa* [GC], [59450/00](#), § 150, AiHM 2006-IX

³² *Öcalan v. Türkiye* (no. 2), [24069/03](#) vd., 18 Mart 2014

³³ *Saadi v. İtalya* [GC], [37201/06](#), AiHM 2008

³⁴ *Saadi v. İtalya* [GC], [37201/06](#), § 147-149, AiHM 2008

³⁵ *Trabelsi v. Belçika*, [140/10](#), §§ 121-139 ve 144-154, 4 Eylül 2014

transferidir. Hukukun üstünlüğü ve sözleşme ile korunan değerlere kesin şekilde aykırıdır çünkü yasal süreç garantilerini açık şekilde göz ardı etmektedir³⁶.

Örneğin mahkeme, terörle bağlantılı olduğundan şüphelenilen ve “olağandışı teslim” maruz kalmış olan Lübnan asıllı bir Alman vatandaşının yasadışı şekilde alıkonulması davasında 5. maddenin ihlaline hükmetmiştir. Özellik olarak, “Makedonya eski Yugoslav Cumhuriyeti” döneminde faaliyet yürüten Birleşik Devletler Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) ajanlarına teslim edilmiştir³⁷. Bu davada mahkeme, alıkonulduğu süre içinde maruz kaldığı işkence ve insanlık dışı ve küçültücü muamele sebebiyle, 3. maddenin ihlal edildiğine de hükmetmiştir.

Polonya’da faaliyet yürüten CIA ajanlarına teslim edilen ve bu “olağandışı teslim”i takiben Küba’da Guantánamo Körfezi’ndeki Birleşik Devletler deniz üssünde tutulan bir terör şüphelinin davasında, sözleşmenin dört maddesinin, 2., 3., 5. ve 6. maddelerinin ihlaline hükmedilmiştir³⁸. Hükmünde mahkeme, Polonya’nın Birleşik Devletler’den başvurusunun “olağandışı teslim” sonrasında ölüm cezası almayacağına dair güvence istemesi gerektiğine de hükmetmiştir.

9. Terör ve AİHM’e ilişkin son notlar

Geçmiş ve yakın tarih, devletlerin terörden ve yaydığı şiddetten kaynaklı ciddi zorluklarla yüz yüze kaldığını ve sık sık buna yanıt olarak sıradışı sertlikte önlemler almak zorunda kaldıklarını gösteriyor. Mahkemenin de hükümlerinden birinde belirttiği üzere, bir devlet “onunla baş etmek için önlem almadan önce, felaketin gelip çatmasını bekleyemez”³⁹.

Bu sunumda, terörle mücadelelerinde devletlerin ulusal güvenliği ve yetki alanlarındaki yaşamları koruma görevleri ile sözleşme tarafından garanti altına alınan diğer hak ve özgürlüklere saygı gösterme yükümlülükleri arasında bir denge kurması gerektiği gösterildi.

Teröre karşı alınan önlemlerin sözleşmeye uygun olup olmadığını incelerken, mahkeme vakanın tüm koşullarına dikkatle bakmaktadır. Bu tür bir ayrıntılı inceleme, Avrupa seviyesinde, terörle mücadele ile insan haklarının korunmasının birlikte var olabilmesini sağlamaya yardımcı olma amaçlıdır.

Bu sunumda atıfta bulunulan tüm davalara HUDOC veritabanından erişilebilir⁴⁰. Mahkemenin web sitesinde⁴¹ ve Avrupa Konseyi’nin Hukukçular için İnsan Hakları Eğitimi Programı HELP’in ilgili eğitim materyallerinde⁴² daha fazla bilgiye ulaşılabilir.

³⁶ *Babar Ahmad ve Diğerleri v. Birleşik Krallık* (karar), [24027/07](#), 11949/08 ve 36742/08, § 114, 6 Temmuz 2010

³⁷ *El-Masri v. Makedonya eski Yugoslav Cumhuriyeti* [GC], [39630/09](#), AİHM 2012

³⁸ *Al Nashiri v. Polonya*, [28761/11](#), §§ 518-519, 24 Temmuz 2014

³⁹ *A. ve Diğerleri v. Birleşik Krallık* [GC], [3455/05](#), § 177, AİHM 2009

⁴⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/tur>

⁴¹ www.echr.coe.int

⁴² www.coe.int/help